

uppnådd sextio års ålder varit i läroverkets tjänst under tretio års tid verksam, eger att i vederbörlig ordning erhålla afsked med pension.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 19 Januari 1878.

C. V. Linder.

N:o 2.

Af Herr **S. Wieselgren:** *Om förändrad lydelse af Kongl. förordningen den 16 November 1863 angående allmänt kyrkomöte.*

I Riksdags-ordningen af den 22 Juni 1866 lydde § 26 mom. 1 sålunda:

»Riksdagsmannabefattningen kan endast utöfvas af svenska medborgare, som bekänna sig till kristen protestantisk lära.»

I inre sammanhang med föregående stadgande föreskrifves i 2 moment af Regeringsformen:

»Riksdagen ege ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolag; dock att dervid erfordras samtycke jemväl af allmänt Kyrkomöte. Öfver förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 säges, Statsrådets och Högsta Domstolens tankar inhemtas och jemte Konungens proposition, då sådan göres, Riksdagen meddelas. Har ej förslag, hvarom nu fråga är, före början af riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blifvit såsom lag genom allmän kun-

görelse utfärdadt, vare det förfallet, och Konungen underrättade då Riksdagen om de skäl, som hindrat förslaget antagande.»

Här säges icke, att *Kyrkomötet* skall ega gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolag; grundlagen har otvetydigt äfven i detta slag af lagstiftning velat ställa såsom jembördiga magter Konung och Riksdag, ehuru väl den medgifvit Kyrkomötet pröfningsrätt och veto i fråga om dessas beslut. Något stadgande, att Statsrådets och Högsta Domstolens tankar i kyrkolagsfrågor jemväl skola meddelas Kyrkomötet, finnes icke, ehuru kännedomen om dessa tankar borde vara för Kyrkomötet lika nyttig som för Riksdagen. Äfven detta torde antyda riktigheten af den mening, som anser, att grundlagen velat förbehålla främsta platsen i folkets andel af kyrkolagstiftningen åt Riksdagen och tänkt sig till densamma behandling hit hörande frågor först öfverlemnade; i följd häraf, och då Statsrådets och Högsta Domstolens tankar i ett sammanhang med Riksdagens beslut måste komma Kyrkomötet till handa, något särskildt stadgande om ofta nämnda tankars delgifvande åt mötet icke kunde vara af nöden.

Och Riksdagen kunde under då gällande förutsättning med allt skäl kräfva denna främsta plats. Bestående af församlingsmedlemmar från alla landsändar till det antal, som måste krävas för att motsvara anspråket på en representation, hade den allt sedan sekler tillbaka varit enda representationen för svenska kyrkan, i hvad lagstiftningen för densamma angått; den hade jemväl under senare tider af svenska kyrkans summus episcopus affördrats utlåtande öfver sådana kyrkliga ärenden, hvilka icke kunnat räknas såsom kyrkolag. Kyrkomötet deremot hade sin kända historiska uppkomst i krafvet på en efterträdare till den fjerdedel af vår gamla riksdag, som, från statsrättslig ståndpunkt kallad presteståndet, nämnde sig clerus comitalis, der det gälde att framträda såsom närmaste målsman för svenska kyrkans eller dess presterskaps intressen; det hade fått antalet af sina ledamöter begränsadt till blott 60 personer, deribland 30 prester, och redan häruti låg väl ett hinder för detsamma att, vid sidan af en i öfverensstämmelse med ofvan anförda 26 § Riksdagsordningen bildad Riksdag, göra sig gällande såsom en verklig vår kyrkas representation.

Nu har emellertid första momentet af sistnämnda § erhållit följande lydelse:

»Riksdagsmannabefattning kan endast af svensk medborgare utöfvas.»

Hvarje inskränkning med hänsyn till desse medborgares kyrkliga ställning har härmed bortfallit.

Men ehuru väl den förnuftiga grunden till bestämmelsen i ofvananförda andra moment af 87 § Regeringsformen i och med detsamma försvunnit, har någon ändring deraf icke vidtagits.

Att det teoretiskt origtiga häruti ännu icke burit frukt i praktiska olägenheter, är sant. Men lika sant må väl också vara, att, om en ändring af den anmärkta origtigheten icke åvägabringas *förr* än dylika olägenheter *kunna* yppa sig, så är ändringen vidtagen *för sent*.

Nu synes mig en sådan ändring nödvändigtvis böra åsyfta, att Riksdagens och Kyrkomötets ställning till den kyrkliga lagstiftningen ombytes, så att åt Kyrkomötet inrymmes den plats, hvilken hittills lagligen innehafvs af Riksdagen, och tvärtom — att således den kyrkliga lagstiftningsrätt, som hittills varit upplåten åt Riksdagen, med förbehåll likväl af Kyrkomötets samtycke, på det att kyrkans rätt icke måtte blottställas, hädanefter öfverlemnas åt Kyrkomötet, dock med samma förbehåll af Riksdagens samtycke, på det att icke statens rätt må kunna genom Kyrkomötets åtgärder trädas för nära.

Af åtskilliga tecken vill det synas, som om man redan inslagit denna väg, eller tänkt att inslä densamma genom att till Kyrkomötet hänskjuta den första och därför också viktigaste pröfningen af kyrkolagsfrågorna. Onekligen kan detta ske utan någon ändring af 87 § Regeringsformen, 2 mom., då nemligen dettas ordalydelse medgifver äfven en annan tolkning, än den jag af historiska grunder nödgats anse såsom den rigtiga. Men man har icke härmed gjort nog — man hade det icke ens, om man låtit det antydda förfaringsättet föregås af en grundlagsändring, hvarigenom klart och bestämdt faststälts, att »*Kyrkomötet* gemensamt med Konungen eger stifta, förändra eller upphäfvva kyrkolag; dock att dervid erfordras samtycke jemväl af Riksdagen.»

Hufvudsaken ligger nemligen deruti, att Kyrkomötet sjelft så anordnas, att detsamma verkligen kan erkännas och göra sig gällande såsom svenska kyrkans representation.

Vår gamla ståndsförfattning ansågs icke utan grund såsom till ena hälften blott representerande olika klasser af rikets embetsmän; den uppbars därför icke längre af folkmeningen, och Konung och folk nödgades ombilda densamma.

Enligt Kongl. förordningen angående allmänt Kyrkomöte den 16 November 1863, § 2, utgöres ena hälften af detta möte endast af kyrkliga embetsmän — deribland tolf biskopar samt pastor primarius i hufvudstaden sjelfskrifna. Jag förbiser icke dessa embetsmäns kyrkliga betydelse

och jag anser dem väl försvara sin plats i ett Kyrkomöte. Men ingen lär väl kunna underlåta att anmärka, hurusom, derest för landets 2 till 3,000 prestmän skall vara nödigt att ega 30 representanter i kyrkomötet — och detta anser jag obestriddigt — samma antal svårligen kan vara tillräckligt i och för representerandet af församlingsmedlemmarnes millioner; och denna anmärkning vinner må hända i vigt, då man besinnar, att presterskapet icke minst genom sin sammanslutna och väl ordnade embetsmannaställning redan är i tillfälle att med allt eftertryck frambära och skaffa gehör åt sina meningar, under det deremot för kyrkans öfriga medlemmar den snart sagdt enda af lagen kända utgångspunkten för gemensamma sträfvanden är att finna i Kyrkomötet.

Man känner tvenne slags kyrkoförfattningar: den episcopala och den synodala. Bland ett okunnigt och nedtryckt folk är den förra den enda möjliga; i den mån åter ett folk är upplyst och utveckladt, rigtar sig dess styrelseform mot senare slaget. Att äfven hos oss det sistnämnda förhållandet inträffat, derpå är bland annat det för vår episcopala kyrkoorganisation fullkomligt främmande Kyrkomötet genom sjelfva sin tillvaro bevis.

Men ett annat bevis derpå finnes också — uppkomsten inom vår kyrka af dessa hundratals föreningar med synodal sjelfstyrelse och en verksamhetsdrift, som oupphörligen skapar nya former för deras utvecklingsarbete, föreningar, hvilka redan känt sig nog starka att jemsides med det officiella stats-kyrkomötet ställa af dem ordnade »fria» kyrkomöten.

Må hända närmar sig den dag, då det skall vara svårt att afgöra, huruvida det lagliga Kyrkomötet med sina 30 prester och 30 lekmän, eller det fria Kyrkomötet med sina hundratals både presterliga och lekmanliga ledamöter bäst och säkrast representera svenska — icke *statens* men *folkets* kyrka. Skulle de då båda vidhålla samma bekännelse, erkänna och rätta sig efter samma lagar, torde det kanske blifva svårt äfven för *summus* episcopus, att icke i det lagstadgade Kyrkomötet nödgas se ett måhända på personliga förmågor rikt »öfverhus», hvilket *såsom representation* icke längre förmår häfda sin ställning gent emot det »underhus», som gör anspråk på både namnet och magten.

För att i tid förekomma en utveckling i så föga önskvärd rigtning, anser jag åtgärder böra vidtagas för att vid kyrkan fästa och inom henne bereda lämpligt utrymme åt de element, som, till myndig ålder komna, i följd af andens naturlag kräfva del i ombesörjandet af dem på det närmaste angående angelägenheter äfven inom det kyrkliga samhället. Att

till dylika åtgärder måste räknas utvidgandet af kyrkorådets befogenhet, anordnandet af stiftsmöten, uti hvilka jemväl lekmän ega att taga del o. s. v., inser jag mer än väl; men att under nu rådande omständigheter den viktigaste uppgiften är att finna i tryggandet af Kyrkomötets representativa ställning, synes mig obestriddigt.

Detta mål kan icke vinnas utan genom att öka antalet af kyrkans ditsända ombud, i all synnerhet lekmannaombuden. Jag känner väl de farhågor, med hvilka man mångenstädes motser en sådan åtgärd som den sistnämnda, men jag delar dem icke. Jag håller tvärtom för visst, att Kyrkomötet genom den ifrågasatta tillökningen bör komma att vinna, och dess vinst blir äfven kyrkans; någon minskning af presterskapets inflytande behöfver icke heller vara förknippad med frångåendet af nu rådande proportion mellan de båda olika afdelningarne inom mötet, då antalet af dess presterliga medlemmar utan tvifvel kommer att förstärkas genom lekmännens val, till nyttig förmedling mellan mötets nu skarpt skilda hälfter, och dessutom, på grund af bestämmelsen i 10 § af Kyrkomötesförordningen, alla de mötets medlemmar, »som till presteståndet höra» äro tillförsäkrade att få afgifva särskildt betänkande öfver vissa frågor, hvaruti deras mening bör ega synnerlig vikt; derigenom Kongl. Maj:t alltid skall vara i stånd att skänka densamma det afseende, den med all rätt bör kunna påräkna.

Jag vågar således på anförda grunder vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte för sin del besluta, det nedanstående §§ af Kongl. Förordningen den 16 November 1863 angående allmänt Kyrkomöte skola erhålla följande lydelse:

§ 2.

Svenska Kyrkans ombud skola vara samtliga biskopar i stiftet, eller, der någon af dem har förfall, den af domkapitlets ledamöter, som kapitlet i hans ställe väljer; pastor primarius i Stockholm, eller, derest han är hindrad, annan ledamot af Stockholms stads konsistorium, den konsistorium utser; fyra bland teologiska fakultetens professorer eller ordinarie adjunkter,

två från hvartdera af rikets universitet; en vald, med fullmakt å ordinarie embete eller tjänst försedd prestman från Stockholms stad, en från Kalmar och en Visby stift samt två från hvartdera af de öfriga stifteten; så ock åttio af lekmän valda ombud, tre från Stockholm, tre från Visby stift, nio från Hernösand, sex från hvartdera af de öfriga stifteten samt fem från det eller de valdistrikt Konungen med afseende å för handen varande förhållanden bestämmer. Chefen — — — — — besluten.

§ 5.

Inom — — — — — stadgadt.

Med iakttagande — — — — — förena.

Vid val af lekmännens ombud utgöra Stockholms stad och Visby stift hvartdera tre, Hernösands stift nio och de öfriga stifteten hvartdera sex valdistrikt.

De särskilda — — — — — Konungen.

Samtlige — — — — — emellan.

För hvarje — — — — — deltaga.

Val för — — — — — konsistorium.

Stockholm den 19 Januari 1878.

Sigfrid Wieselgren.
